

Kehitä hevostaitoa

Lue ja ennakoi hevosta

Hevosen ja ratsastajan välistä luottamusta, turvallisuutta ja keskinäistä yhteistyötä voidaan lisätä kehittämällä hevostaitoa ja opettelemalla lukemaan hevosta. Hyvällä hevostaidolla vältetään usein joutumasta tilanteisiin, joista selviytyminen mahdollisesti edellyttäisi erinomaista ratsastus- tai hevostaitoa. Lukemalla hevosta ja ennakoimalla sen käyttäytymistä estetään usein ennakolta monet potentiaaliset vaaratilanteet ja käytösongelmat.

Ennen ratsastusta ja selkään nousua olisi hyvä aina tarkkailla hetki hevosta, sen mielialaa ja kuinka se suhtautuu ratsastajaansa.

Hevosia voi oppia lukemaan muun muassa tarkkailemalla niiden käytöstä ja elekieltä laitumella.

Hevostaito kehittyy hevosten kanssa vietetyn ajan ja käytännön kokemuksen myötä, sitä ei voi saada pelkästään kirjoista lukemalla tai katselemalla videoita ja hevokursseja katseluoppilaana. Jokainen hevonen on oma yksilönsä, joten sen käyttäytyminen riippuu aina perintötekijöistä, ympäristöstä ja aiemmasta käsittelystä. Tarkkailemalla erilaisia hevosia ja työskentelemällä niiden kanssa ihminen oppii vähitellen lukemaan niitä entistä paremmin ja soveltamaan oppejansa jokapäiväisessä hevosen käsittelyssä ja koulutuksessa.

Hevonen on voimakas ja suuri saaliseläin, joka perimänsä mukaan tuntiessaan olonsa epävarmaksi saattaa suhtautua epäluuloisesti ja pelokkaasti sille uusiin ja outoihin asioihin valmiina pakenemaan paikalta tarpeen tullen. Se on kuitenkin myös äärettömän utelias eläin, joka alkupelästyksen jälkeen tuntiessaan olonsa turvalliseksi on valmis lähesty-

mään alunperin sitä pelottanutta kohdetta yrittäen tutustua siihen lähemmin. Mikäli hevonen luottaa täysin käsittelijäänsä ja tuntee olonsa turvalliseksi tämän seurassa, se kuuntelee häntä normaalisti myös pelottavissa tilanteissa suhtautuen uteliaasti epäroiden uuteen asiaan yrittämättä kuitenkaan paeta paikalta. Hyvä hevosen käsittelijä käyttää aina hyväksyen hevosen luontaista uteliaisuutta rohkaistakseen sitä epävarmoissa tilanteissa.

Ansaitakseen hevosen kunnioituksen ja luottamuksen ihmisen tulee luoda hevoselle seurassaan johdonmukaisella käsittelyllä miellyttävä, rentouttava ja turvallisuutta herättävä ilmapiiri, jolloin hevonen nopeasti hyväksyy ihmisen johtajakseen ja hakeutuu mielellään tämän seuraan.

Hyvänä johtajana ihminen osaa tarkkailla ympäristöä hevosen silmin, ennakoita sen reaktioita jatkuvasti ja katsoa myös, ettei se ylitä käytöksellään sille asetettuja rajoja. Hevosen reaktiot eivät tule koskaan hänelle yllätyksenä, vaan hänellä on aina jokaisen tilanteen varalle valmiina suunnitelma, jolla hän pyrkii minimoimaan mahdolliset ongelmat.

Molemminpuolinen luottamussuhde

Ihmisen ja hevosen yhteistyö perustuu molemminpuoliseen luottamukseen ja kunnioitukseen. Hevosen suhtautuminen ihmiseen perustuu mm. sen emältään ja muilta hevosilta oppimaan käytösmalliin sekä aiempiin kokemuksiin ihmisistä. Syntyessään varsalla ei aluksi ole lainkaan pelkoa ihmistä kohtaan. Luontainen varauksellisuus uusia ja outoja asioita kohtaan kehittyy vasta useiden tuntien kuluttua syntymästä ja käytös muokkautuu myös emän käytöksen mukaan. Mikäli ihminen on varsan syntymähetkestä lähtien osa sen elämää, se luonnollisesti luottaa ihmisiin, jos sen ensivaikutelma heistä on positiivinen.

Ihmisen tulee kuitenkin ymmärtää, että hevosen luottamuksen voi menettää helposti, mikäli hevosta kohdellaan epäjohdonmukaisesti, rangaistaan sen ymmärtämättä syytä, sille aiheutetaan kipua tai pelkoa, jolloin se ei enää tunne oloaan turvalliseksi ihmisen seurassa.

Jotta yhteistyö hevosen kanssa onnistuu, ihmisen on myös ansaittava hevosen kunnioitus luottamuksen lisäksi. Ihmistä johtajanaan kunnioittava hevonen seuraava epäroimättä annettuja käskyjä ylittämättä koskaan sille asetettuja rajoja käyttöksessään.

Kunnioitusta ei voi saavuttaa väkivalloin ja pakottamalla, vaan se tulee ansaita hevosen arvo maailman ehdoilla. Mikäli kunnioitusta yritetään saavuttaa kovakouraisella käsittelyllä ja kipua tuottamalla, hevonen tuntee olonsa turvattomaksi ja epävarmaksi ihmisen seurassa. Se menettää samalla luottamuksensa ja alkaa välttää ihmisen seuraa. Se saattaa aluksi edelleen toimia maasta käsin hoidettaessa ja ratsastettaessa halutulla tavalla rangaistuksen pelossa, mutta laiumella vapaana ollessaan sitä on vähitellen vaikea saada kiinni ja se saattaa alkaa uhkailla ihmistä. Ajan myötä käytösongelmat tulevat vain lisääntymään, mikäli hevosen luottamusta ihmiseen ei yritetä palauttaa tarjoamalla sille turvallista ilmapiiriä ihmisen läheisyydessä.

Ratsukon tiimityöskentelyssä luottamuksen tulee olla molemminpuolista. Ei riitä, että hevonen pelkästään luottaa ratsastajaansa, vaan ratsastajan tulee myös uskoa omiin taitoihinsa hyvänä johtajana ja luottaa siihen, että hevonen kuuntelee häntä joka tilanteessa. Mikäli hän epäilee omia kykyjään tai ei luota hevoseensa, hän siirtää nopeasti epävarmuuden myös ratsuun, joka puolestaan vähitellen tulee kyseenalaistamaan tällaisen ratsastajan johtajuuden.

Opettele tarkkailemaan hevosia

Parhaiten hevostaitoa oppii viettämällä mahdollisimman paljon aikaa hevosten kanssa ja tarkkaillen niiden elekieltä ja reaktioita ympäristössään. Pelkkä tallitöiden tekeminen hevosten läheisyydessä tai ratsastaminen ei aina kehitä hevostaitoa, vaan ihmisen tulisi myös pyrkiä olemaan hevosten kanssa osana hevoslaumaa viettäen ns. laatuaikaa niiden kanssa. Ainoastaan hevonen osaa opettaa ihmiselle hevostaitoa. Mitä enemmän ihminen viettää aikaansa hevosen kanssa, sitä paremmin he oppivat tuntemaan toisensa.

Laiumella lauman kanssa oleva hevonen opettaa sitä tarkkail-

taessa, mikä on sen asema lauman hierarkiassa, kuinka se reagoi yllättäviin asioihin laitumella ollessaan, suhtautuuko se uteliaasti vai epävarmasti uusiin asioihin, millä tavalla se suhtautuu yksinjäämiseen, pukittaako se juostessaan, onko sillä tapana nousta pystyyn riehuessaan lauman mukana jne. Usein hevonen ilmaisee itseään laumassa ollessaan samalla tavalla kuin se käyttäytyy ratsastettaessa. Toiset hevoset esimerkiksi ravistavat päätänsä sivusuunnassa hetken ajan ennen pukittamista, kun taas toiset laskevat päänsä nopeasti alas etujalkojensa väliin ja pukittavat lähes ilman ennakkovaroitusta.

Opittuaan lukemaan hevosen käyttäytymistä laumassa ja laitumella ihminen voi soveltaa näitä oppeja kommunikoidessaan hevosten kanssa ja ennakooidessaan niiden reaktioita eri tilanteissa.

Hevosen mielialaa ja käytöstä tulisi tarkkailla jo ennen ratsastusta talutettaessa sitä laitumelta tai karsinasta satulolitavaksi: käyttäytyykö se normaalisti vai onko sen mielialassa jotain tavanomaisesta poikkeavaa. Mikäli hevonen käyttäytyy normaalista poikkeavalla tavalla, tulisi aina miettiä syytä tähän ja samalla varautua siihen, että ratsastettaessa saattaa tulla ongelmia.

Vältä ongelmat ennakoimalla

Monet ongelmat hevosten kanssa voidaan ehkäistä etukäteen lukemalla hevosta ja ennakoimalla sen käytöstä. Usein on myös huomattavasti helpompi ennaltaehkäistä hevosen ei-toivottu käytös ja toiminta kuin yrittää nyhtää hevosta pois jo opittuja pahoja tapoja.

Jotta yhteistyö hevosten kanssa olisi mahdollisimman turvallista kaikille osapuolille, varsat tulisi totuttaa kärsivällisesti mahdollisimman moniin uusiin asioihin jo alusta alkaen ajatellen niiden tulevaisuutta käyttöhevosina. Monille ihmisille esimerkiksi hevosen lastaaminen kuljetustraileriin saattaa tuottaa ongelmia. Mikäli varsan emä on helposti lastattavissa, olisi eduksi kouluttaa varsakin traikkuun sen ollessa vielä emänsä kanssa. Tutun ja turvallisen vanhemman hevosen esimerkki rauhoittaa nuorta hevosta uudessa tilanteessa, jolloin se oppii luonostaan suhtautumaan positiivisesti lastaukseen ja kuljetukseen.

Pieniä varsoja ei tulisi rangaista niiden käyttäytyessä ei-toivotul-

Mikäli ratsastajalla ei ole rodeoratsastajan taitoja pysytellä pukittavan hevosen selässä, hän voi usein hyvällä hevostaidolla ja ennakoimalla hevosen reaktiot välttää joutumasta tällaisiin tilanteisiin.

la tavalla ihmistä kohtaan, mikäli rankaisua ei osata ajoittaa juuri sopivaan hetkeen. Varsa menettää luottamuksensa nopeasti ihmisiin. Nuorten hevosten kanssa tulisi aina ennakoita niiden mahdollista käytöstä ja välttää joutumasta tilanteeseen, jossa varsa saattaisi näykkäistä tai potkaista. Varsan ei tulisi antaa leikkiä huulillaan ihmisen kanssa, jolloin se mahdollisesti saattaa jossain vaiheessa näykkäistä ja vähitellen oppii puremaan, mikäli käytöstä ei korjata. Näykkiminen voidaan eliminoida, mikäli alussa varsan turpa työnnetään päättäväisesti aina pois sen yrittäessä maistella vaatekangasta tai ihoa osoittaen tällä tavalla, ettei kyseinen käytös ole toivottua ihmisen seurassa.

Kun varsa on jo hieman vanhempi ja oppinut sekä emältään että muulta hevoslaumalta käyttötapoja, ihminenkin voi tarvittaessa rangaista sitä ei-toivotusta käytöksestä menettämättä sen luottamusta. Nuorille hevosille hevoslauma on aina paras mahdollinen käyttötappojen opettajana. Laumassa kasvanut hevonen on normaalisti huomattavasti helpompi kouluttaa kuin paljon yksikseen aikaansa viettänyt yksilö.

Tarkkailemalla ympäristöä hevosen silmin voidaan myös ennakoita hevosten mahdollisia reaktioita. Uudet ja yllättävät asiat maastossa saattavat herättää alkusi epävarmuutta tietyissä yksilöissä. Ratsua ei tulisi päästää sen pelästyessä karkaamaan ratsastajansa käsistä, vaan kärsivällisesti rohkaisemalla pyytää sitä eteenpäin tutkimaan uutta asiaa askel kerrallaan. Epävarma hevonen yrittää paeta paikalta nopeasti, mikäli sitä painostetaan liikaa liian nopeasti sen mielestä uhkaavaa asiaa kohti. Hermostuneelle hevoselle kannattaa antaa hetkeksi jotain muuta ajateltavaa ohjaten se voltille tai tekemään jotain muuta sille ennestään tuttua harjoitusta sitä pelottavan asian läheisyydessä. Sen rauhoittuessa voidaan jälleen pyytää sitä lähestymään pelottavaa kohdetta.

Säätilojen muutokset vaikuttavat usein hevosten käytökseen. Tuulisella ja myrskyisellä säällä monet, etenkin paljon tallissa aikaansa viettävät yksilöt ovat hermostuneempia ja saattavat säikähtää helpommin ratsastettaessa.

Talvella kylmillä säillä ratsastajan kannattaa ennen selkään nousua seisottaa hevosta tallissa hetken aikaa satuloituna antaen varusteiden samalla lämmitä hevo-

Mitä enemmän ratsastaja viettää aikaansa hevosensa kanssa, sitä paremmin hän oppii tuntemaan sen reaktioita, luonnetta ja persoonallisuutta.

sen selässä, mikäli tallihuoneessa ei ole lämmitystä. Kylmät varusteet yhdessä ratsastajan painon kanssa voivat aiheuttaa hevoselle epämiellyttävän tunteen, jolloin se saattaa protestoida liikkumalla selkään noustessa tai yrittämällä tehdä pieniä pukkiihyppyjä ratsastuksen alussa. Myös kuolaimet tulisi lämmittää pakkasilla ennen suuhun laittoa tai sitten voidaan käyttää kuolaimettomia suitsia.

Pyri hyväksi johtajaksi

Hyvänä johtajana ihminen yrittää jatkuvasti kehittää hevostaitoaan paremmaksi, ennakoii aina mahdolliset ongelmat, huolehtii hevosen hyvinvoinnista ja pyrkii tekemään yhteistyön sille mahdollisimman miellyttäväksi. Hän osaa realistisesti arvioida oman kokemuksensa ja kykynsä lukea hevosta välttämättä joutumasta hevosen kanssa tilanteisiin, joissa tingitään turvallisuudesta. Mikäli hevosen kanssa tulee käytösongelmia, hän pyrkii välittömästi poistamaan syyn ongelmaan pyrkien ehkäisemään ongelman muodostumista pahaksi tavaksi.

Hyvä johtaja on aina ajatuksissaan ja reaktioissaan muutamia sekunteja hevosta edellä ja hänellä on toimintasuunnitelma jokaisessa tilanteessa. Jos hevonen kokee ihmisen turvalliseksi johtajaksi, se hakeutuu mielellään tämän luokse jopa ollessaan laitumella vapaana jättäen lajitoveriensä seuran. ◆

Luottaessaan ratsastajaansa johtajana hevonen kuuntelee häntä epävarmoissakin tilanteissa ja on valmis tutustumaan uusiin, mahdollisesti epämiellyttäviin asioihin yrittämättä paeta paikalta.

Ratsukon yhteistyö perustuu molemminpuoliseen luottamukseen. Hevonen luottaa ratsastajaansa turvallisena johtajana. Ratsastajan puolestaan tulee luottaa hevosensa kuuntelevan häntä rauhallisesti joka tilanteessa.